

Com ser antiracista

Ibram X. Kendi

Traduït per Josefina Caball i Blanca Busquets

Un manual sobre el racisme sistèmic de la nostra societat i de com
conflueix amb altres opressions com el gènere, la classe o la sexualitat.

Com ser antiracista

CICLOGÈNESI 19 | RAIG VERD

R

Com ser antiracista

Ibram X. Kendi

Traduït per Josefina Caball i Blanca Busquets

Un manual sobre el racisme sistèmic de la nostra societat i de com conflueix amb altres opressions com el gènere, la classe o la sexualitat.

Raig verd
editorial

Primera edició: novembre 2020.

Títol original: *How to be an antiracist*

Copyright © 2019 by Ibram X. Kendi

This translation published by arrangement with One World, an imprint of Random House, a division of Penguin Random House LLC

© de la traducció de l'anglès, Josefina Caball i Blanca Busquets

© d'aquesta edició, Raig Verd Editorial, 2020

Disseny de la coberta: Tono Cristòfol

Il·lustració de la coberta: ©Adobe Stock

Producció editorial: Xantal Aubareda i Sandra Balagué

Correcció: Francesc Gil i Xantal Aubareda

Disseny ebook: Víctor Sabaté (Iglú de libros)

Publicat per Raig Verd Editorial

Gran Via de les Corts Catalanes 514, 1r 7a, Barcelona 08015

Clica sobre les icones per trobar-nos a les xarxes socials

www.raigverdeditorial.cat

ISBN: 978-84-17925-41-3

THEMA: JFSL, JFS

La traducció d'aquest llibre es regeix pel contracte tipus proposat per ACE Traductores.

Raig Verd Editorial forma part de l'Associació d'editorials independents Llegir en català.

Un cop llegit el llibre, si no el vols conservar, el pots deixar a l'abast d'altres, passar-lo a un company de feina o un amic a qui pugui interessar. En el cas de voler llençar-lo (cosa impensable), fes-ho al contenidor blau de reciclatge de paper.

L'editorial expressa el dret del lector a la reproducció total o parcial d'aquesta obra per a ús personal.

Taula de continguts

[La meva presentació racista](#)

[Capítol 1. Definicions](#)

[Capítol 2. Consciència en conflicte](#)

[Capítol 3. Poder](#)

[Capítol 4. Biologia](#)

[Capítol 5. Etnicitat](#)

[Capítol 6. Cos](#)

[Capítol 7. Cultura](#)

[Capítol 8. Conducta](#)

[Capítol 9. Color](#)

[Capítol 10. Blanc](#)

[Capítol 11. Negre](#)

[Capítol 12. Classe](#)

[Capítol 13. Espai](#)

[Capítol 14. Gènere](#)

[Capítol 15. Sexualitat](#)

[Capítol 16. Fracàs](#)

[Capítol 17. Èxit](#)

[Capítol 18. Supervivència](#)

[Agraïments](#)

[Notes bibliogràfiques](#)

A la supervivència

La meva presentació racista

Jo detestava els trajos i les corbates. Durant disset anys havia viscut envoltat de gent que es mudava per anar a l'església, amb corbates asfixiants i barrets d'ales amples. El meu vestuari d'adolescent mostrava l'actitud desafiant del fill d'un predicador.

Era el 17 de gener de 2000. Aquell dilluns al matí van venir més de tres mil persones negres, a més d'unes quantes de blanques, totes ben endiumenjades, a la Hylton Memorial Chapel, al nord de Virgínia. Els meus pares estaven perplexos. El seu fill, que sempre s'embarbussava quan parlava, havia aconseguit arribar a la final del concurs d'oratoría Martin Luther King, del comtat de Prince William.

No m'hi vaig presentar amb coll blanc sota un trajo fosc i una corbata també fosca, com la majoria dels meus competidors. Lluïa una americana cridanera d'un marró daurat, una camisa negra molt elegant i una corbata ratllada de colors vius. Les vores dels pantalons, negres i folgats, em queien sobre les botes de color crema. Ja havia suspès la prova de respectabilitat abans d'obrir la boca, però, tot i així, els meus pares, la Carol i en Larry, eren tot somriures. No recordaven l'última vegada que m'havien vist vestit amb una americana i una corbata, encara que fossin tan llampants i extremades.

Però no era només la meva roba que no encaixava en l'escena. Els meus competidors eren prodigis acadèmics. Jo no. La meva puntuació mitjana, la GPA, no arribava a notable; a l'examen d'accés a la universitat, el SAT, vaig arribar amb prou feines a un aprovat alt. Les universitats reclutaven els meus competidors. Jo estava content d'haver

rebut per sorpresa la carta d'admissió de dues universitats a les quals havia enviat una sol·licitud sense gaire convicció.

Poques setmanes abans, jo era a la pista de bàsquet amb el meu equip de l'institut, escalfant amb entrades en fila cap a cistella. El pare, metre noranta i noranta quilos, va aparèixer a l'entrada del gimnàs. Va avançar xino-xano per la pista de bàsquet, movent els braços, llargs com els té, per cridar-me l'atenció, i avergonyint-me davant del «jutge blanc». Típic del pare. Tant li feia el que poguessin pensar els blancs d'ell. Rarament, o potser mai, fingia que estava content, parlava amb un to calmós forçat, amagava la seva opinió o evitava fer una escena. Jo estimava i odiava el pare perquè vivia a la seva manera en un món que nega als negres el dret de viure a la seva manera. Era una actitud desafiant per la qual, en una altra època i en un altre lloc, hauria pogut ser linxat per una turba, o avui dia per homes amb insígnia.

M'hi vaig acostar mig corrent abans que es fiqués entremig de les files dels llançaments. Amb una eufòria inusual, em va donar un sobre de paper Manila.

—Ha arribat això per a tu, avui.

Em va indicar que obrís el sobre allà mateix, al mig de la pista, davant les mirades dels estudiants i els professors blancs.

Vaig treure'n la carta i la vaig llegir: m'havien admès a la Universitat de Hampton, situada al sud de Virgínia. La meva sorpresa va esclatar en una felicitat inexpressable. Vaig abraçar el pare i vaig fer un sospir. Les llàgrimes se'm barrejaven amb la suor calenta de la cara. Les mirades escrutadores dels blancs del voltant es van esvaïr.

Jo em pensava que era estúpid, massa ruc per anar a la universitat. És clar que la intel·ligència és una cosa tan subjectiva com la bellesa. Però, per jutjar-me a mi mateix, jo em guiava per criteris «objectius», com les notes dels exàmens i els informes. No és estrany que només enviés dues sol·licituds d'ingrés: una a la Universitat de Hampton i

l'altra a la institució a la qual finalment vaig anar, la Universitat Agrònoma i Mecànica de Florida (Florida A&M University). Menys sol·licituds volia dir menys possibilitats de rebuig, i jo estava convençut que aquestes dues universitats històricament negres¹ no m'acceptarien. Per què cap universitat hauria de voler al seu campus un idiota que era incapaç d'entendre Shakespeare? No se'm va acudir mai que potser no m'esforçava prou per entendre'l, i per això vaig deixar la classe d'Anglès II del Batxillerat Internacional de l'últim any. És clar que aquells anys no llegia gairebé res.

Potser si llavors hagués estudiat història, hauria après alguna cosa sobre la importància de la ciutat a la qual s'havia traslladat la meua família des de Nova York el 1997. Hauria après alguna cosa sobre tots aquells monuments confederats que veia al meu voltant a Manassas, Virgínia, com el dedicat a l'exèrcit caigut de Robert E. Lee. Hauria entès per què hi havia tants turistes que anaven al Manassas National Battlefield Park per revivre la glòria de les victòries confederades a les batalles de Bull Run durant la guerra de Secessió. Va ser aquí que el general Thomas J. Jackson es va guanyar el sobrenom de «Stonewall» (Muralla de Pedra), per la seva defensa obstinada de la Confederació. Els virginians del nord mantenien la muralla intacta després de tots aquests anys. Hi havia algú que s'adonés de la ironia del fet que en aquell concurs d'oratoría Martin Luther King, jo, que feia una vida de negre lliure, representés l'Institut Stonewall Jackson?

Les encantadores membres de l'associació femenina Delta Sigma Theta, organitzadores de l'acte i orgulloses dignatàries, i els concursants seien tots dalt de la tarima del púlpit. (Érem un grup massa nombrós per poder dir que sèiem dins de l'espai del púlpit.) El públic seia en files disposades al voltant de la llarga tarima en forma d'arc, la qual cosa deixava espai perquè els oradors poguéssim anar

als costats més allunyats de la capella mentre fèiem el discurs; a més a més, els cinc graons de la tarima ens permetien baixar i introduir-nos entre el públic, si volíem.

Els alumnes dels últims anys de primària havien fet uns discursos d'una maduresa sorprenent. El cor infantil havia cantat amb molt entusiasme darrere nostre. El públic estava altre cop assegut i esperava en silenci i expectació el discurs dels tres oradors de secundària.

Jo vaig ser el primer; finalment m'acostava al punt culminant d'una experiència que ja m'havia canviat la vida. Després d'haver guanyat el concurs al meu institut mesos abans i de ser reconegut com el «millor davant dels jutges» en una competició del comtat feia unes quantes setmanes, la confiança en la meva capacitat per als estudis havia augmentat considerablement. Si d'aquella experiència n'havia sortit traspuant seguretat davant la perspectiva d'anar a la universitat, a l'institut, quan tot havia començat, no en tenia ni una gota. Encara ara em pregunto si el concepte negatiu que tenia aleshores de la meva gent em venia del concepte tan dolent que tenia de mi mateix. O si era el mal concepte que tenia de la meva gent el que accentuava el mal concepte que tenia de mi mateix. Com en el cas de la famosa pregunta sobre l'ou i la gallina, la resposta és menys important que el cicle que descriu. Les idees racistes fan que les persones de color es menystinguin a si mateixes, cosa que les fa més vulnerables a les idees racistes. Les idees racistes fan que les persones blanques es valorin més a si mateixes, i això les fa més susceptibles a les idees racistes.

Jo em pensava que era un alumne mediocre, i per tots costats m'arribaven missatges —dels negres, dels blancs, dels mitjans de comunicació— que em deien que el motiu de la meva mediocritat estava en la meva raça... cosa que encara em descoratjava i desmotivava més per als estudis... i això em refermava més encara en la idea que els negres no eren gaire estudiosos... cosa que encara em causava

més desesperació o indiferència... i així successivament. En cap moment no vaig sotmetre aquest cicle a una anàlisi més profunda de les meves circumstàncies i mancances concretes ni a una mirada crítica respecte de les idees de la societat que em jutjava, sinó que el cicle va anar consolidant dins meu les idees racistes fins que vaig estar a punt per predicar-les a d'altres.

Recordo el concurs Martin Luther King amb afecte. Però quan em ve a la memòria el discurs racista que vaig fer, em pugen els colors a la cara.

—Quin seria el missatge del doctor King per al mil·lenni? Imaginem un doctor King de setanta-un anys enfadat... —I vaig pronunciar el meu discurs, un reescalfat del «Tinc un somni» de King.

Vaig començar dient que l'emancipació de l'esclavitud va ser un fet joiós. Però:

—Ara, cent trenta-cinc anys més tard, el negre encara no és lliure. —Aquí ja parlava amb contundència, amb un to irat, més a l'estil de Malcolm X que de King.— La ment dels nostres joves encara està en captivitat!

No vaig dir que la ment dels nostres joves encara és captiva de les idees racistes, com diria ara.

—Es pensen que està molt bé ser els més temuts de la nostra societat! —vaig dir, com si fos culpa seva que fossin tan temuts.

»Es pensen que està molt bé no pensar! —vaig continuar amb ímpetu, plantejant la clàssica idea racista que els joves negres no valoren tant l'educació com els que no són negres. No semblava important que aquesta idea tan estesa partís d'anècdotes en comptes de fomentar-se en proves sòlides. Així i tot el públic em va animar amb els seus aplaudiments. Vaig continuar disparant idees racistes no demostrades i rebatudes sobre tots els punts negatius dels joves negres; irònicament, ho feia el dia que se n'exposaven davant de tothom totes les coses bones.

Vaig posar-me a caminar frenèticament amunt i avall pel passadís que duia al púlpit, agafant embranzida.

—Es pensen que està molt bé fer pujar l'índex d'embarassos! —Aplaudiments.— Es pensen que està bé limitar els seus somnis als esports i a la música! —Aplaudiments.

Que potser no em recordava que era jo, i no pas «els joves negres», qui havia limitat els seus somnis als esports? I parlava dels joves negres en tercera persona, «ells». Qui carall em pensava que era, jo? Segons semblava, el fet de ser en aquell escenari il·lustre m'havia enlairat per damunt del terreny dels joves negres normals, i per tant, inferiors, i m'havia introduït en el dels rars i excepcionals.

Endinsat en els meus deliris oratoris encoratjats pels aplaudiments, no m'adonava que dir que un grup racial té tal defecte és dir que aquest grup racial és d'alguna manera inferior. No m'adonava que dir que un grup racial és d'alguna manera inferior és una idea racista. Em pensava que feia un servei a la meva gent, però en realitat servia idees racistes sobre la meva gent a la meva gent. Aparentment, el jutge negre s'ho empassava tot i em donava copets a l'esquena perquè n'hi donés més. I jo vaig continuar donant-n'hi.

—Tenen la ment captiva, i els nostres adults els fan costat mentalment —vaig dir, assenyalant el públic amb la mà—, perquè d'alguna manera pensen que la revolució cultural que van iniciar el dia que va néixer el meu somni s'ha acabat.

»Com es pot haver acabat, quan moltes vegades fracassem perquè ens falta fortalesa interior? —Aplaudiments.

»Com es pot haver acabat quan els nostres fills surten de casa sense saber ser ells mateixos, només sabent no ser ells mateixos? —Aplaudiments.

»Com es pot haver acabat si tot això passa dins la nostra comunitat? —vaig preguntar abaixant la veu—. I per tant us

dic, amics meus, que potser aquesta revolució cultural no s'acabarà mai, però jo encara tinc un somni...

Encara ara tinc un malson: el record d'aquell discurs sempre que em veig amb cor d'evocar-lo. Em costa de creure que hagués acabat la secundària l'any 2000 pregonant tantes idees racistes. La cultura racista m'havia proporcionat la munició per disparar als negres, per disparar-me a mi mateix, i jo l'havia acceptat i fet servir. El racisme interioritzat és el veritable crim dels negres contra els negres.

Era un ingenu, un imbècil que aquell dia Martin Luther King del 2000 va veure les dificultats que encara tenen els negres i va arribar a la conclusió que ells mateixos eren el problema. Aquesta és la funció lògica de les idees racistes, i de qualsevol tipus de fanatisme en termes generals: manipular-nos per fer-nos creure que les persones són el problema, en comptes de les polítiques que les fan caure a la trampa.

Les paraules del quaranta-cinquè president dels Estats Units ofereixen un exemple clar de la manera com aquesta classe de llenguatge i de pensament racista funciona. Molt abans de ser elegit president, a Donald Trump li agradava dir: «La ganduleria és un tret dels negres».² Quan va decidir presentar-se a les eleccions per a la presidència, el seu pla per fer que els Estats Units tornessin a ser un gran país consistia a denigrar els immigrants llatinoamericans titllant-los de criminals i violadors i demanar milions de dòlars per aixecar un mur fronterer que n'impedís l'entrada. Va prometre «un bloqueig total a l'entrada de musulmans als Estats Units». Un cop va ser elegit president, dia sí dia també deia «estúpids» als seus detractors negres. Dels immigrants d'Haití assegurava: «Tots tenen la sida»; d'altra banda, a l'estiu del 2017 lloava els supremacistes, qualificant-los de «molt bona gent».

I al mig de tot això, quan algú assenyalava allò que era obvi, Trump responia amb variants de la mateixa cançó de sempre: «No, no. No soc racista. Soc la persona menys racista que ha entrevistat mai», «que ha conegut mai», «que ha trobat mai». Si bé la conducta de Trump podria ser excepcional, les seves refutacions són habituals. Quan se senten idees racistes, de seguida hi ha algú que nega que aquestes idees siguin racistes. Quan es parla de polítiques racistes, de seguida hi ha algú que nega que aquestes polítiques siguin racistes.

La negació és el pols del racisme que batega més enllà de les ideologies, les races i les nacions. Batega dins nostre. Molts dels que critiquem les idees racistes de Trump neguem amb vehemència les nostres. Quantes vegades, així que algú qualifica de racista alguna cosa que hem fet o dit, ens hem posat automàticament a la defensiva? Quants de nosaltres estaria d'acord amb aquesta frase: «La paraula “racista” no és descriptiva, sinó pejorativa. És el mateix que dir: “No em caus bé”». Aquestes paraules les va dir el supremacista blanc Richard Spencer, que, com Trump, es qualifica a si mateix de «no racista». Quants de nosaltres que menyspreem els Trump i els supremacistes blancs del món també ens definim com a «no racistes»?

Quin problema té ser «no racista»? És una reivindicació que comporta neutralitat: «No soc racista, però tampoc no m'oposo agressivament al racisme». Però en la lluita contra el racisme no hi ha neutralitat. El contrari de «racista» no és «no racista». És «antiracista». Quina diferència hi ha? El racista defensa la idea d'una jerarquia racial; l'antiracista defensa la idea d'igualtat racial. El racista creu que els problemes provenen de certs col·lectius, l'antiracista situa l'arrel dels problemes en el poder i les mesures polítiques. El racista permet que les injustícies es perpetuïn, l'antiracista planta cara a les desigualtats racials. Entremig no hi ha cap espai segur «no racista». La pretesa neutralitat del «no racista» és una màscara per al racisme. Això pot semblar

dur, però és important que apliquem des del començament un dels principis centrals de l'antiracisme, que és recuperar l'ús correcte de la paraula «racista». El terme «racista» no és, com diu Richard Spencer, pejoratiu. No és la paraula pitjor de la llengua; no equival a una calúmnia. És un terme descriptiu, i l'única manera de capgirar el racisme és identificar-lo, descriure'l i desmantellar-lo d'una forma coherent. L'intent de convertir aquest terme descriptiu tan útil en una calúmnia gairebé inservible pretén, és clar, aconseguir el contrari: sumir-nos en la inacció.

La idea de ser «daltònic racial» és semblant a la idea de ser «no racista», perquè com el «no racista», l'individu daltònic racial, en no veure aparentment el color, tampoc no veu el racisme i cau en la passivitat racista. El llenguatge del daltonisme racial, com el llenguatge del «no racista», és una màscara per amagar el racisme. «La nostra Constitució és daltònica racial», va proclamar John Harlan, jutge del Tribunal Suprem dels Estats Units en el seu dissentiment en el cas Plessy contra Ferguson, que va legalitzar les lleis segregacionistes Jim Crow de 1896. «La raça blanca es considera a si mateixa la raça dominant d'aquest país», va afegir el jutge Harlan. «No dubto que ho continuarà sent sempre més si es manté fidel al seu gran llegat». Una Constitució daltònica racial per a uns Estats Units supremacistes blancs.

És bo saber que ser racista o ser antiracista no són identitats fixes. Ara podem ser racistes i d'aquí a un minut, antiracistes. El que diem o fem respecte de la raça determina, en cada moment, el que som, no el qui.

Jo abans era racista gairebé sempre. Ara estic canviant. Ja no m'identifico amb els racistes proclamant que no soc racista. Ja no parlo per mitjà de la màscara de la neutralitat racial. Ja no estic manipulat per idees racistes que em fan veure els grups racials com un problema. Ja no crec que una

persona negra no pugui ser racista. Ja no controlo cadascuna de les meves accions segons un jutge blanc o negre imaginari, intentant convèncer els blancs que soc un humà igual que ells, o intentant convèncer els negres que jo també represento la raça. Ja no em preocupa si les accions d'altres negres perjudiquen la meua imatge, perquè cap de nosaltres no som representants de la raça, ni cap individu no és responsable de les idees racistes d'un altre. I m'he adonat que el procés per passar de racista a antiracista és continu; demana que entenguem i rebutgem el racisme basat en la biologia, l'etnicitat, el cos, la cultura, la conducta, el color, l'espai i la classe. I a més a més, implica estar preparat per lluitar en els punts d'intersecció entre el racisme i altres fanatismes.

Aquest llibre parla, fonamentalment, de la lluita de base en què estem tots ficats, la lluita per ser plenament humans i aconseguir que els altres també ho siguin. Hi explico la meua pròpia trajectòria, el viatge d'un noi educat en la consciència racial en conflicte de la classe mitjana negra de l'era Reagan, que després va trencar a la dreta per agafar l'autopista de deu carrils del racisme antinegre, on, misteriosament, no hi ha policia i on la gasolina és gratuïta, i que després va agafar la carretera de dues direccions del racisme antiblanc, on la gasolina és escassa i hi ha policia arreu, fins que va trobar el trencall de la carretera sense asfaltar i sense enllumenat de l'antiracisme.

Després d'haver fet aquest viatge tan penós fins a la carretera sense asfaltar de l'antiracisme, la humanitat pot arribar a la clariana d'un futur possible: un món antiracista en tota la seva bellesa imperfecta. Un món que pot fer-se real si ens centrem en el poder en comptes de la gent, si ens concentrem a canviar les polítiques en comptes dels col·lectius. Això és possible si deixem enrere el cinisme davant del racisme permanent.

Sabem ser racistes. Sabem fingir que no som racistes. Ara hem d'aprendre a ser antiracistes.

Capítol 1

Definicions

Racista: Persona que dona suport a una política racista per mitjà de les seves accions o de la seva inacció o bé que expressa una idea racista.

Antiracista: Persona que dona suport a una política antiracista per mitjà de les seves accions o que expressa una idea antiracista.

Soul Liberation es movia sobre l'escenari de l'estadi de la Universitat d'Illinois, lluint *dashikis* i pentinats afro que s'enlairaven com punys alçats: una escena meravellosa per als onze mil universitaris del públic. Soul Liberation no s'assemblava gens als conjunts blancs encorbatats que havien tocat himnes durant gairebé dos dies després del dia de Nadal de l'any 1970.

Els estudiants negres havien aconseguit convèncer la InterVarsity Christian Fellowship, la principal associació universitària encarregada d'organitzar el moviment evangèlic dels Estats Units, perquè dediqués la segona nit de la convenció a la teologia negra. Quan Soul Liberation va començar a tocar, entre el públic hi havia més de cinc-cents assistents negres vinguts de tots els racons del país. Dos d'aquests estudiants negres eren els meus pares.

No seien junts. Uns quants dies abans, havien viatjat en el mateix autobús durant vint-i-quatre hores, que se'ls havien fet eternes, des de Manhattan, travessant Pennsilvània, Ohio i Indiana, fins que van arribar a la zona central d'Illinois. Cent novaïorquesos negres van convergir en la

convenció d'Urbana organitzada per la InterVarsity el 1970, la Urbana'70.

El pare i la mare s'havien conegut el cap de setmana d'Acció de Gràcies unes quantes setmanes abans, quan en Larry, un estudiant de comptabilitat del Baruch College de Manhattan, va organitzar un acte de reclutament per a la Urbana'70 a la seva església del barri de Jamaica, a Queens. La Carol era una de les trenta persones que s'hi van presentar —havia anat a Queens, des del Nyack College, un centre d'educació superior cristià i privat situat a setanta-dos quilòmetres de Far Rockaway, on vivien els seus pares. La primera trobada va ser poc interessant, però la Carol es va fixar en en Larry, un estudiant molt seriós que portava un pentinat afro molt alt i la cara amagada darrere un bosc de pèl facial; i en Larry es va fixar en la Carol, una noia menuda de dinou anys, de color caramel i pigada, encara que només van parlar de coses trivials. Cadascun havia decidit d'anar a la Urbana'70 quan van saber que hi parlaria Tom Skinner i que hi tocaria Soul Liberation. A vint-i-vuit anys, Skinner era un predicador de la teologia de l'alliberament negre cada cop més famós. Exmembre d'una banda de carrer i fill d'un predicador baptista, arribava a milers d'oients per mitjà d'un programa de ràdio setmanal i de gires, durant les quals feia sermons en locals icònics com l'Apollo Theater del seu Harlem natal. El 1970, Skinner va publicar el seu tercer llibre i el quart: *How Black Is the Gospel?* i *Words of Revolution*.

La Carol i en Larry devoraven llibres com si fossin cançons de James Brown o un combat de Muhammad Ali. La Carol havia descobert Skinner per mitjà del seu germà petit, en Johnnie, que anava al Nyack com ella. En Larry hi tenia un vincle més ideològic. A la primavera del 1970, es va apuntar a l'assignatura «L'estètica negra», que impartia Addison Gayle Jr., llegendari professor de literatura del Baruch College. En Larry va llegir per primer cop *La pròxima vegada el foc*, de James Baldwin, *Native Son*, de Richard Wright, les

punyents obres teatrals d'Amiri Baraka i el manifest revolucionari prohibit *The Spook Who Sat by the Door*, de Sam Greenlee. Aquelles lectures li van obrir els ulls. Arran de l'assignatura de Gayle, en Larry va començar a buscar la manera de reconciliar la seva fe amb la nova consciència de ser negre. Aquesta cerca el va portar a Tom Skinner.

Soul Liberation va posar-se a tocar el seu popular himne «Power to the People». Els cossos dels estudiants negres que s'havien amuntegat a la part del davant de l'estadi van començar a moure's gairebé a l'uníson, al so de la bateria potent i del baix poderós que, juntament amb els cops de palmell sincopats, generava el rhythm-and-blues d'un revival del sud rural.

Llavors el ritme es va encomanar als milers de cossos blancs, i al cap de no res, ells també es van aixecar i van posar-se a moure el cos i a cantar seguint els sons commovedors del Black Power.

Semblava com si cada acord de Soul Liberation anés creant una expectació cada cop més gran per a la conferència clau. Quan es va acabar la música, va arribar l'hora: Tom Skinner, vestit de fosc i amb corbata vermella, va plantar-se darrere el pòdium i, amb veu seriosa, va començar la seva classe d'història.

—L'Església evangèlica... donava suport a l'statu quo. Donava suport a l'esclavitud; donava suport a la segregació; predicava en contra de qualsevol intent de l'home negre de ser independent.

Skinner va explicar la manera com va arribar a adorar un Jesucrist blanc de l'elit, que purificava la gent per mitjà de «normes i regles», un salvador que es va avançar a la visió de llei i ordre de Richard Nixon. Però un dia, Skinner es va adonar que no havia entès bé Jesús. Jesús no era al Rotary Club, ni tampoc no era un policia. Jesús era un «revolucionari radical que tenia pèl al pit i brutícia a les ungles». El nou concepte de Jesús que oferia Skinner era fruit d'una lectura nova i compromesa de l'Evangeli.

«Qualsevol evangeli que no [...] parli del problema de “l’esclavitud”, de “la injustícia” i de “la desigualtat”; qualsevol evangeli que no vulgui anar allà on la gent passa gana i misèria per alliberar-la en nom de Jesucrist, no és l’Evangeli autèntic».

En temps de Jesús «hi havia un sistema com el d’ara», va declarar Skinner. Però «Jesús era perillós. Era perillós perquè estava canviant el sistema». Els romans van tancar aquest «revolucionari», «el van clavar a la creu» i el van matar i enterrar. Però al cap de tres dies, Jesucrist «va sortir de la tomba» per donar-nos testimoniatge avui. «Proclameu als captius que seran alliberats, prediqueu als cecs que recobraran la vista» i «aneu pel món i digueu als homes que són esclaus de ment, d’esperit i de cos: “Ha arribat l’alliberador!”».

L’última frase va recórrer tota la multitud en un batec. «Ha arribat l’alliberador!» Els estudiants es van alçar pràcticament tots alhora en una ovació, fent-se seu aquest nou evangeli. Els alliberadors havien arribat.

Els meus pares van ser molt receptius a la crida de Skinner per trobar alliberadors evangèlics, i durant la setmana del congrés van assistir a una sèrie de reunions de grups de representants negres en què cada nit es reforçava la crida de Skinner. A la Urbana’70, el pare i la mare van anar abandonant l’Església racista, conservadora i civilitzadora de la qual havien cregut formar part. Es van sentir salvats per la teologia de l’alliberament negre i van entrar a formar part de l’Església sense església del moviment del Black Power. Nascut en els temps de Malcolm X, Fannie Lou Hamer, Stokely Carmichael i altres antiracistes que s’enfrontaven amb els segregacionistes i assimilacionistes de la dècada dels anys cinquanta i dels seixanta, el moviment per la solidaritat, l’orgull cultural i l’autodeterminació política i cultural negres havia seduït tot el món negre. I ara, el 1970, el poder negre havia seduït els

meus pares. Van deixar de pensar en termes de salvar els negres i van començar a pensar en termes d'alliberar-los.

A la primavera del 1971, la mare va tornar al Nyack College i va participar en la creació d'una associació d'estudiants negres, una organització que desafiava la teologia racista, les banderes confederades penjades a les portes de les residències i l'escassa presència d'estudiants i programes negres. Va començar a portar vestits d'estampats africans i s'adornava el pentinat afro amb diademes i mocadors de colors vius africans. Somiava ser missionera i anar a la mare pàtria.

El pare va tornar a la seva església i va deixar el cèlebre cor juvenil d'aquella institució. Va començar a organitzar programes que plantejaven qüestions provocadores: «El cristianisme és la religió de l'home blanc?» o «L'Església negra és important per a la comunitat negra?». Va començar a llegir l'obra de James Cone, pare intel·lectual de la teologia de l'alliberament negre i autor de la influent obra *Black Theology & Black Power*, del 1969.

Un dia de primavera del 1971, el pare es va armar de valor i va anar a Harlem per assistir a la classe que Cone impartia a la Union Theological Seminary. Cone hi parlava del seu nou llibre, *A Black Theology of Liberation*. Després de la classe, el pare es va acostar al professor.

—Quina definició faria de cristià? —li va preguntar molt seriós.

Cone va mirar el pare amb la mateixa seriositat i va respondre:

—Un cristià és algú que lluita per aconseguir l'alliberament.

La definició pràctica que James Cone feia de cristià descrivia un cristianisme dels esclavitzats, no el cristianisme dels esclavistes. Rebre aquesta definició va ser un moment revelador en la vida del pare. La mare va tenir una revelació similar a l'associació d'estudiants negres: el cristianisme tenia a veure amb la lluita i l'alliberament. Els meus pares

ara havien arribat, cadascú pel seu compte, a un credo amb el qual podien forjar la seva vida, amb el qual podien ser la classe de cristians que el revolucionari Jesús els inspirava. Com és natural, aquesta nova definició d'una paraula que ells ja havien escollit com a identitat essencial els va transformar.

El meu viatge cap a l'antiracisme va començar a la Urbana'70, i encara no s'ha acabat. Allò que va canviar la mare i el pare va portar a un canvi en els dos fills que tindrien: aquesta nova definició de la vida cristiana va esdevenir el credo sobre el qual es va fonamentar la vida dels meus pares i la dels seus fills. No puc separar els esforços religiosos dels pares per ser cristians dels meus esforços seglars per ser antiracista. I tant per a ells com per a mi, era clau definir els nostres termes per tal de poder començar a descriure el món i el lloc que hi ocupem. Les definicions ens ancoren en els principis. I això és important: Si no fem una cosa tan bàsica com és definir la classe de persones que volem ser amb un llenguatge estable i coherent, no podrem treballar per aconseguir uns objectius estables i coherents. Alguns dels passos que han tingut més conseqüències en el camí per ser antiracista han estat els moments en què he arribat a definicions bàsiques. Ser antiracista és crear definicions lúcides de racisme/antiracisme, de polítiques racistes/antiracistes, d'idees racistes/antiracistes, de persones racistes/antiracistes. Ser racista és redefinir constantment el concepte de racista per tal de justificar qualsevol canvi en les nostres polítiques, idees i personalitat.

Així doncs, aclarim unes quantes definicions. Què és racisme? El racisme és la confluència de polítiques racistes i d'idees racistes que genera i normalitza les desigualtats racials. Molt bé, què són, doncs, les polítiques i idees racistes? Cal definir-les separatament per comprendre per què conflueixen i per què es conjuminen tan bé. Cal que

fem un pas enrere i analitzem la definició d'una altra expressió important: desigualtat racial.

Hi ha desigualtat racial quan dos o més grups racials no estan en igualtat relativa de condicions. Un exemple de desigualtat racial: el 2014, el 71 % de les famílies blanques vivien en habitatges de propietat, enfront del 45 % de famílies llatinoamericanes i el 41 % de famílies negres. Hi ha igualtat racial quan dos o més grups racials estan en igualtat relativa de condicions. Un exemple d'igualtat racial seria que hi hagués percentatges relativament equitatius de tots tres grups racials que viuen en habitatges de propietat situats a la franja del quaranta, setanta o millor encara del noranta per cent.

Una política racista és qualsevol mesura que genera o manté la desigualtat racial entre els grups racials. Una política antiracista és qualsevol mesura que genera o manté la igualtat racial entre grups racials. Per política vull dir qualsevol llei, norma, procediment, procés, regulació o directriu escrita o tàcita que regeixi la societat. No existeix cap política no racista o neutral des del punt de vista racial. Totes les polítiques de totes les institucions de totes les comunitats de tots els països generen o mantenen la igualtat o la desigualtat entre grups racials.

S'han descrit les polítiques racistes amb altres termes com «racisme institucional», «racisme estructural» i «racisme sistèmic», però són termes més vagues que «política racista». Quan els faig servir, em trobo que tot seguit he d'explicar què volen dir. El sintagma «política racista» és més tangible i rigorós, i és més probable que la gent l'entengui immediatament, fins i tot els que en són víctimes, que potser no tenen una gran fluïdesa en terminologia racial. L'expressió «política racista» diu exactament quin és i on és el problema. «Racisme institucional», «racisme estructural» i «racisme sistèmic» són redundants. El racisme és, en si mateix, institucional, estructural i sistèmic.

El terme «política racista», d'altra banda, va més al moll de l'os del racisme que no pas «discriminació racial», una altra expressió comuna. El terme «discriminació racial» manifesta d'una forma visible i immediata una política racial implícita. Quan algú discrimina una persona d'un grup racial, aplica una política o s'aprofita de la manca d'una política protectora. Tots tenim poder per discriminar, però només una minoria exclusiva té el poder de dissenyar polítiques. El fet de centrar-nos en la «discriminació racial» ens aparta dels principals agents del racisme: les polítiques racistes i els responsables racistes de dissenyar polítiques, o el que jo anomeno «poder racista».

Des dels anys seixanta, el poder racista s'ha apropiat del terme «discriminació racial» i ha transformat l'acte de discriminar partint de la base de la raça en un acte intrínsecament racista. Però si per discriminació racial s'entén tractar, considerar o fer una distinció a favor o en contra d'un individu basant-nos en la raça d'aquesta persona, llavors la discriminació racial no és intrínsecament racista. La qüestió determinant és si la discriminació crea igualtat o desigualtat. Si la discriminació crea igualtat, vol dir que és antiracista. Si la discriminació crea desigualtat, vol dir que és racista. Reproduir desigualtat ajudant sempre un grup racial excessivament representat perquè tingui més poder i riquesa no és el mateix que combatre la desigualtat ajudant temporalment un grup racial amb poca representació perquè obtingui una riquesa i un poder relatius fins que s'assoleixi la igualtat.

L'únic remei contra la discriminació racista és la discriminació antiracista. L'únic remei contra la discriminació del passat és la discriminació present. L'únic remei contra la discriminació present és la discriminació futura. Com va dir el president Lyndon B. Johnson el 1965, «No pots alliberar una persona que durant anys ha estat encadenada, posar-la a la línia de sortida d'una cursa, dir-li: "Ets lliure per competir amb tots els altres" i creure que

tens raó de pensar que has estat del tot just». Com va escriure el 1978 Harry Blackmun, jutge del Tribunal Suprem, «Per tal de deixar enrere el racisme, primer hem de tenir en compte la raça. No hi ha cap altra manera. I per tractar algunes persones igual, les hem de tractar diferent».

Els defensors racistes de la discriminació racial dissenyada per mantenir les desigualtats racials anteriors a la dècada dels anys seixanta ara són els opositors racistes contraris a la discriminació antiracista dissenyada per posar fi a aquestes desigualtats racials. El moviment racista més perillós no és la campanya improbable de la dreta alternativa per un etnoestat blanc, sinó la campanya regular nord-americana per un estat «racialment neutre». El concepte de neutralitat racial de fet fomenta el victimisme dels nacionalistes blancs perquè postula la noció que tota política que protegeixi o faci avançar els nord-americans que no són blancs cap a la igualtat és «discriminació inversa».

Així, el poder racista pot dir que les polítiques d'acció positiva que aconsegueixen reduir les desigualtats racials són «conscients de la raça», i que els exàmens estandarditzats que generen desigualtats racials són «neutrals en termes racials». Així, poden culpar la conducta de grups racials sencers de les desigualtats que hi ha entre els grups racials i continuar dient que les seves idees «no són racistes». Però les idees «no racistes» no existeixen, només hi ha idees racistes i idees antiracistes.

Així doncs, què és una idea racista? Una idea racista és qualsevol idea que suggereix que un grup racial determinat és inferior o superior a un altre grup racial en qualsevol aspecte. Les idees racistes defensen que la inferioritat i superioritat dels grups racials expliquen les desigualtats racials de la societat. Com va sospitar Thomas Jefferson deu anys després d'haver declarat la independència dels Estats Units blancs, «Els negres, tant si originàriament són una raça diferent com si els han fet diferents el temps i les

circumstàncies, són inferiors als blancs pel que fa als seus dots físics i mentals».

Una idea antiracista és qualsevol idea que suggereix que els grups racials són iguals en totes les seves diferències aparents, que no hi ha res de correcte o incorrecte en cap grup racial. Les idees antiracistes defensen que les polítiques racistes són la causa de les desigualtats racials.

Entendre les diferències entre polítiques racistes i polítiques antiracistes, entre idees racistes i idees antiracistes, ens permet reprendre les nostres definicions fonamentals. El racisme és un conjunt poderós de polítiques racistes que mena a la desigualtat racial i que se sosté sobre idees racistes. L'antiracisme és un conjunt poderós de polítiques antiracistes que mena a la igualtat racial i que se sosté sobre idees antiracistes.

Un cop tenim una definició sòlida de racisme i d'antiracisme, podem començar a entendre el món racialitzat que ens envolta i que tenim al davant. Els meus avis materns, la Mary Ann i l'Alvin, van traslladar-se amb la família a Nova York a la dècada dels anys cinquanta en la darrera fase de la Gran Migració,³ contents de poder allunyar els fills de la violència dels segregacionistes de Geòrgia i de la feina de collir cotó sota el sol cada vegada més abrusador d'aquell estat.

Ben pensat, també allunyaven la família dels efectes del canvi climàtic. La política de la inacció en qüestions climàtiques és una política racista, perquè l'hemisferi sud, habitat sobretot per persones no blanques, pateix molt més les conseqüències del canvi climàtic que l'hemisferi nord, on viuen més persones blanques, a pesar que és el nord, bàsicament de població blanca, el que contribueix més a l'acceleració del canvi. La terra s'enfonsa i les temperatures augmenten, des de Florida fins a Bangladesh. Les sequeres i l'escassetat d'aliments fan estralls en la població de l'Àfrica oriental i meridional, una regió que ja té el 25 % de la

població malnodrida del món. No són inusuals les catàstrofes mediambientals causades per l'home que perjudiquen d'una manera desproporcionada les persones de color; així, per exemple, en gairebé quatre mil zones dels Estats Units —la majoria pobres i poblades per persones no blanques— s'hi registren índexs de saturnisme més alts que a Flint, Michigan.

Si pertanyés tan sols a la generació anterior, hauria de collir cotó per una misèria a temperatures cada vegada més altes a Guyton, als afores de Savannah. Aquí és on vam enterrar l'àvia el 1993. El record del seu tarannà tranquil i reconfortant, de les seves mans fosques i tan traçudes per a les plantes i de les seves bosses de les escombraries plenes de regals de Nadal, ens va acompanyar mentre tornàvem a Nova York després de l'enterrament. L'endemà el pare va aventurar-se a pujar a Flushing, Queens, per veure la seva mare, que era soltera i també es deia Mary Ann. Era una dona de pell d'un moreno clar que t'embolcallava amb el seu somriure i et deixava fora de combat amb el seu enginy.

Quan el pare va obrir la porta del pis, va sentir la fortor de gas i fum que venia de l'estufa que havia deixat encesa, a més d'altres vapors. Com que no veia enlloc la seva mare, va travessar corrents el passadís i va entrar a l'habitació del darrere. I allà va trobar-la; semblava adormida, però era morta. La seva lluita amb l'Alzheimer, una malaltia més comuna entre els afroamericans, s'havia acabat.

Probablement el privilegi dels blancs més transcendental és la vida mateixa. Als Estats Units, la vida dels blancs importa uns tres anys i mig més que la vida dels negres, i això només és la més òbvia de totes les disparitats que hi ha en l'àmbit de la salut, des del primer any de vida, en què es registra un índex de mortalitat dues vegades més alt entre els infants negres que en els blancs. Però almenys vaig poder conèixer les dues àvies, i vaig poder compartir amb elles experiències i amor. No vaig conèixer mai l'avi patern. Tampoc no vaig conèixer mai l'avi matern, l'Alvin,

que va morir de càncer tres anys abans que jo nasqués. Als Estats Units, els afroamericans tenen el 25 % més de probabilitats de morir de càncer que els blancs. El pare va superar un càncer de pròstata, que causa el doble de víctimes mortals entre els homes negres que entre els blancs. El nombre de víctimes de càncer de mama és molt més elevat entre les dones negres.

Tres milions d'afroamericans i quatre milions de llatinoamericans van aconseguir una assegurança mèdica per mitjà de l'Affordable Care Act (Llei d'Atenció Assequible, coneguda també com a Obamacare), amb la qual cosa els índexs de persones sense cobertura mèdica en tots dos col·lectius van baixar pels volts d'un 11 % abans que el president Barack Obama deixés el càrrec. Però 28,5 milions de nord-americans encara no tenien assegurança mèdica, una xifra esbalaïdora que va augmentar després que l'any 2017 el Congrés revoqués l'article de la llei que feia referència a l'obligació individual (*individual mandate*) de tenir una assegurança mèdica. I cada vegada és més difícil per a les persones de color poder votar per fer fora del poder els polítics que elaboren aquestes polítiques dissenyades per escurçar-los la vida. La política racista de votacions ha passat de les lleis Jim Crow, que negaven als negres el dret a votar, a privar-los-en per mitjà de l'empresonament massiu i de les lleis d'identificació dels votants. De vegades el cinisme d'aquestes mesures és tan flagrant que han de ser revocades: Carolina del Nord va aprovar una d'aquestes lleis sobre la identificació dels votants, però al juliol del 2016 el Tribunal d'Apel·lacions del Circuit Quart la va derogar, sentenciant que diverses disposicions de la llei «van adreçades als afroamericans amb una precisió gairebé quirúrgica». Però d'altres han aconseguit continuar vigents. Per l'estricta llei sobre la identificació dels votants de Wisconsin, es van anul·lar gairebé dos-cents mil vots, sobretot de votants de color, a